

בס"ד. שיחת ליל שמחת תורה (קודם הקפות), ה'תשל"ד.

בלתי מוגה

א. בעמדנו בלילה שמחבר שמיני-עצרת עם שמחת-תורה — שהרי בכמה ענינים "לילה הולך אחר היום", ובכמה ענינים "היום הולך אחר הלילה"¹ — יש להדגיש ולדבר אודות הענינים שהם בשמע"צ ושמח"ת בשוה².

וגם בנוגע לעניני שמח"ת (שמתחיל כבר בלילה זה) — שבכמה דינים ומנהגים חלוק הוא משמע"צ — יש להתחיל בענינים שבאים מיד לאחרי שמע"צ, שהרי בשמח"ת גופא יש כו"כ ענינים: בפרטיות — הרי זה מעת-לעת של כ"ד שעות שבהם הולך וניתוסף משעה לשעה ענין השמחה בריבוי יותר באופן של "מעלין בקודש"³, ובכללות — הרי זה נחלק לב' הזמנים ד"ויהי ערב ויהי בוקר"⁴, ליל שמח"ת ויום שמח"ת; וכיון שליל שמח"ת הוא הזמן שבו עוברים משמע"צ לשמח"ת, יש לדבר לכל לראש אודות הענין של שמח"ת שבא מיד לאחרי שמע"צ (כדלקמן ס"ה).

ב. ביאור מעלת השמחה דשמע"צ ושמח"ת לגבי חג הסוכות ושאר מועדים לשמחה,

— שהיא למעלה ממדידה והגבלה, כיון שאינה קשורה במצוה וענין מיוחד⁵, ולכן היא אצל כל ישראל בשוה (וכן בכל אחד מישראל בפרט, שהראש והרגל⁶ בשוה, כבענין הריקודים);

חנוכת ביהמ"ק (תכלית השלימות במקום)
היתה "שבעת ימים ושבעת ימים" (מלכים-א ח, סה), כדי להדגיש את השלימות שבענין הזמן (ורק לאח"ז נאמר גם הסך-הכל: "ארבעה עשר יום", שגם במספר זה יש ענין מיוחד, כמבואר במק"א (ראה מאמרי אדה"ז תקס"ב ע' קלב)).

(6) בענין זה נזכר גם שהימים טובים נקראים בשם "רגלים", וכן שמע"צ — "רגל בפני עצמו" (סוכה מח, רע"א. וש"נ), שמדגיש מעלת העבודה ברגל דוקא.

(1) חולין פג, סע"א. וש"נ.
(2) ראה גם שיחת ליל שמח"ת (קודם הקפות) דאשתקד בתחלתה (תו"מ ח"ע ע' 97 ואילך).

(3) ברכות כח, א. וש"נ.
(4) בראשית א, ה. ועוד.
(5) וגם לא קשורה עם שלימות הזמן — שבעה ימים (שבעת ימי ההיקף), שלכן, כל שמחה גדולה כמו שמחת נישואין היא במשך שבעה ימים (וכפי שמצינו גם באיוב (א, ה) שערך שמחה שבעה ימים), ועד ששמחת

והשייכות ל"תמליכוני עליכם"⁷ בר"ה שבא בגילוי וקליטה בשמע"צ⁸ — כיון שבהכתרת המלך שוים כולם, ומתבטלים למלך עצמו כפי שהוא למעלה מהתחלקות⁹ בגזירות שגוזר עליהם. וכמודגש בקריאת היום: "ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל"¹⁰ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ד ע' 164 ואילך.

ג. ובענין זה ניתוסף בחוץ-לארץ עוד מעת-לעת — יו"ט שני של גלויות:

הוספת המעל"ע בחו"ל בפשטות היא מצד אוריה וגושה של ארץ העמים¹¹, שבגלל זה העבודה היא קשה יותר, ולכן יש צורך ביום נוסף. אבל אעפ"כ יש בזה גם עילוי, כי "לפום צערא אגרא"¹².

ויוכן ע"פ המשל הידוע, משני ידידים שנפגשים לאחר משך זמן שהיו בריחוק זמ"ז, שאז השמחה היא גדולה ביותר ("מיט אַ שטורעם"), ועד שאם לא ראו זא"ז י"ב חודש, שזהו משך זמן ארוך ביותר, אזי השמחה היא גדולה עד כדי כך שאפילו ברכת שהחיינו לא מספיקה לזה¹³, והיינו, שככל שהריחוק הוא גדול יותר, אזי תגדל יותר השמחה מהקירוב שלאחרי הריחוק.

וזהו א' הביאורים לגודל השמחה בשמע"צ ושמח"ת — כיון שבמשך השנה היו כמה סיבות שגרמו לענין של ריחוק, ואח"כ ביוהכ"פ נעשה ענין של קירוב, כמ"ש¹⁴ "שלום לרחוק ולקרוב", "לרחוק שנעשה קרוב"¹⁵, ומזה נעשית שמחה גדולה בשמע"צ ושמח"ת¹⁶.

וכיון שבקירוב שלאחרי הריחוק גופא יש חילוקי דרגות, כאמור,

ועד לרוממות עצמית, ששם לא שייכת התחלקות כלל, אפילו לא ההתחלקות ששייכת לאחרי שנתעורר כבר ונעשה מלך.
 (10) ברכה לג, ה.
 (11) ראה גיטין ח, ב. וש"נ.
 (12) אבות פ"ה מכ"א.
 (13) ראה לוח (סדר) ברכה"נ לאדה"ז פ"א סכ"ב (פ"י"ב ס"יא). וש"נ.
 (14) ישעי' נז, יט.
 (15) ראה ברכות לד, ב.
 (16) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פג, ד ואילך. ובכ"מ.

(7) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.
 (8) להעיר מב' הפירושים ב"שמיני עצרת" (שנאמרו ע"י גדולי ישראל שמימיהם אנו שותים, ואלו ואלו דברי אלקים חיים) — מלשון מלוכה, ומלשון קליטה (נסמן בתו"מ סה"מ תשרי ע' רכז), והיינו, שהענין ד"תמליכוני עליכם" שבר"ה נעשה בשמע"צ באופן של קליטה בפנימיות, ועד שחודר ("עס נעמט דורך") את כל מציאותו.
 (9) ובפרט ע"פ משנת"ל (במאמרי ר"ה ושבת שובה (לעיל ע' 6; ע' 16 ואילך)) שהענין ד"תמליכוני" נמשך מדרגא שלמעלה מרצון הגלוי וכי' — רצון המוחלט בעצמותו,

שכל שהריחוק גדול יותר תגדל יותר השמחה שלאח"ז — הרי מובן שהשמחה דשמח"ת (שבחו"ל) היא גדולה יותר מהשמחה דשמע"צ¹⁷, כיון שנפגשים עם ניצוצות הקדושה שהיו במקום רחוק, באוירה וגושה דארץ העמים.

[ואין סתירה לזה מהמבואר בלקו"ת¹⁸ בפירוש מארוז"ל¹⁹ בענין יו"ט שני של גלויות, "סבורה הייתי לקבל שכר על שניהן ואיני מקבלת אלא על יום אחד" — כיון ששם מדובר מצד ענין אחר, ואין כאן המקום להאריך בזה].

ד. וע"י השמחה שלוקחים משמע"צ ושמח"ת על כל השנה כולה, מתבטלים כל המדידות והגבלות, שהרי שמחה פורץ גדר²⁰.

ובפרט ששמחה זו קשורה עם הענין ד"תמליכוני עליכם", וע"י שבנ"י ממליכים את הקב"ה הנה ב"מדה כנגד מדה"²¹ נעשים גם הם מלכים — שזהו גם הפירוש ד"עצרת (מלשון מלוכה) תהי' לכם"²², שבנ"י נעשים מלכים (החל מ"מאן מלכי רבנן"²³), וכיון "שהמלך פורץ גדר כו' ואין מוחין בידו"²⁴, "אמר מלכא עקר טורא"²⁵, מתבטלים כל המדידות וההגבלות שבאים מצד זה ש"נדמה להם כהר"²⁶.

ונעשה הענין ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"²⁷, ועד ש"יעלה הפורץ לפניהם"²⁸, בקרוב ממש ובעגלא דידן.

* * *

ה. נוסף על כללות ענין השמחה דשמע"צ ושמח"ת, ישנו גם הענין המיוחד של שמח"ת שמתחיל מיד לאחרי שמע"צ (כנ"ל ס"א):

החילוק שבין שמע"צ לשמח"ת, כפי שרואה אפילו ילד קטן,

— והרי מנהג ישראל שבשמח"ת משתתפים גם ילדים קטנים, ע"י

הנפת דגלים וכו'²⁹, בשמחה גדולה יותר מאשר השמחה שבשמע"צ¹⁷.

17) ראה גם שיחת ליל שמח"ת (קודם הקפות) תשל"ב ס"ט (תו"מ חס"ו ע' 91).	23) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב (ברע"מ).
18) שם צב, ג.	24) פסחים קי, א. וש"נ.
19) שהש"ר פ"א, ו (ה).	25) ראה ב"ב ג, ב.
20) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.	26) סוכה נב, א.
ועוד.	27) ויצא כח, יד.
21) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב	28) ע"פ מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד
ואילך.	ובפרש"י שם. אגדת בראשית ספס"ג.
22) ראה לעיל הערה 8.	29) ראה גם שיחת יום שמח"ת דאשתקד
	הערה 10 (תו"מ ח"ע ע' 116). וש"נ.

וענין זה מודגש יותר בשנת הקהל, שבה ישנו הציווי "הקהל את העם (לא רק) האנשים והנשים (אלא גם) והטף"³⁰. ואע"פ שענין זה נעשה בפועל במוצאי יו"ט הראשון³¹, הרי זה שייך ופועל גם בשמח"ת, ואדרבה, באופן ד"מעלין בקודש"³² —

שבשמע"צ יושבים בסוכה, גם ביום³², ועד להוראת רבינו נשיאנו³³ שהמהדרים ומדקדקים שלא לשתות מפילו מים מחוץ לסוכה, צריכים לנהוג כן גם בשמע"צ; משא"כ בשמח"ת יושבים בבית.

והחילוק בין סוכה לבית — כפי שמבין גם ילד קטן — שסוכה היא דירת עראי (ואף שישנו החיוב ד"תשבו כעין תדורו"³⁴, הרי זה רק "כעין"), ואילו בית הוא דירת קבע; והחילוק ביניהם — (א) שבדירת עראי אין את כל הנוחיות שיש בדירת קבע, (ב) שהענינים שנמצאים בדירת קבע הם באופן של קביעות, ללא שינויים.

ו. והענין בזה:

כללות ענין העבודה צ"ל בסדר מסודר (כיון שאי אפשר לקבל ענין ללא סדר), מן הקל אל הכבד.

ולדוגמא: כאשר בנ"י יצאו מארץ מצרים כדי ללכת "אל ארץ טובה ורחבה"³⁵, הוצרכו לעבור תחילה דרך המדבר, וטעם הדבר — "פן ינחם העם בראותם מלחמה גו"³⁶, והיינו, שבשעה שנמצאים במעמד ומצב שזה עתה יצאו ממצרים, יש לחשוש שיתיראו ממלחמה, ולכן הוצרכו תחילה לעבור את המדבר, ששם נוכחו שאין מה להתפעל ממלחמות כיון שיכולים לנצח כו', ואז נעשו ראויים לבוא ל"ארץ נושבת"³⁷.

ומזה מובן גם בנוגע לקליטת הענינים היותר נעלים שבחודש תשרי, החל מהענין ד"תמליכוני עליכם"³⁸ — שתחילה צריכה להיות הקליטה בדרך כלל, היינו, שקולטים אמנם את כל הענינים, אבל רק באופן כללי, ובמילא הרי זה בדרך עראי, ורק לאח"ז יכול להיות הקליטה באופן פרטי, ובדרך קבע.

וזהו הביאור בפשטות לגודל השמחה שמתחילה בליל שמח"ת, כשעוברים מסוכה (דירת עראי) לבית (דירת קבע) — שאז נעשית קליטת

(34) סוכה כח, ב. וש"נ.

(35) שמות ג, ח.

(36) ר"פ בשלח.

(37) שם טז, לה.

(30) וילך לא, יב.

(31) רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ג.

(32) טושו"ע אר"ח רסתרס"ח.

(33) ראה ספר המנהגים חב"ד ע' 67.

לקר"ש ח"ט ע' 227 הערה 17.

הגילויים דחודש תשרי באופן של קביעות, ובמילא נשארים ונמשכים על כל השנה כולה ללא שינויים.

ז. ובאותיות פשוטות:

כשעורכים התועדות בשמע"צ — הרי זה צריך להיות בסוכה דוקא, כיון שבנוגע לבית, לא יודעים עדיין אם הוא ראוי לכך; אבל בשמח"ת, הנה גם הבית (עניניו הקבועים) כבר ראוי ובתכלית השלימות לעריכת התועדות, והיינו, שזהו בית שממנו נעשית הפצת המעיינות, בדוגמת ביהמ"ק שממנו אורה יוצאה לעולם³⁸.

וכאמור, שכיון שזהו ענין של קביעות, הרי זה נשאר כך ונמשך בכל השנה.

וענין הכניסה לבית אינו באופן שנשאר סגור בביתו, אלא הוא לוקח זאת עמו בצאתו לרחוב, וכמ"ש בשמואל³⁹ "כי שם ביתו", "שכל מקום שהלך שם, ביתו עמו"⁴⁰.

והיינו, שבכל מקום שהולך שם הרי הוא מפיץ את המעיינות — לא רק המים והנהר, אלא המעיינות דוקא, ועד שנעשה המעמד ומצב ד"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים⁴¹.

* * *

ח. ביאור הטעם שהשמחה שלמעלה ממדידה והגבלה נקראת בשם "שמחת תורה", אף שהתורה היא בגדר מדידה (אלא ש"ארוכה מארץ מדה"⁴²) — בהקדם ב' הפירושים ב"שמחת תורה"⁴³: (א) שישראל שמחים בתורה, (ב) שהתורה עצמה שמחה עי"ז שישראל משמחין אותה⁴⁴ — לפי שישראל שרשם בעצמות למעלה מהתורה⁴⁵, ולכן בכחם להמשיך

(45) וכפי שאומרים בר"ה: "יבחר לנו את נחלתנו גו'" (תהלים מז, ה) — בחירת העצמות בישראל (לא בגלל שלומדים תורה, אלא) מצד עצמם, שלכן לא נוגע גודל הגאונות כו', אלא אדרבה: "יבחר גו' את גאון יעקב" (שם), מלשון עקב.

וכמודגש גם בנוסח ברכת התורה: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" — שהסיבה לכך ש"נתן לנו את תורתו" היא בגלל ש"בחר בנו" בבחירה עצמית, שהיא למעלה מענין התורה (חסר קצת — המו"ל).

(38) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה.
 (39) שמואל"א ז, יז.
 (40) ברכות י"ד, ב.
 (41) ישעי' יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.
 (42) איוב יא, ט.
 (43) ע"ד ב' הפירושים ב"זמן שמחתנו", לשון רבים (ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד ואילך. ובכ"מ) — דאף שנקרא "שמחת תורה", לשון יחיד, הרי זו שמחה שכוללת כמה שמחות.
 (44) ראה גם תר"מ ח"ע ע' 168. וש"נ.

בתורה שמחה בל"ג. אבל ענין זה נעשה עי"ז שישראל שמחים בתורה (ומקדימים לומר פסוקי תורה להביא טעמים על השמחה דשמח"ת⁴⁶), כי, לאחר שירדו למטה⁴⁷, זקוקים לממוצע דתורה⁴⁸ כדי להתקשר עם הקב"ה⁴⁹, ודוקא עי"ז מתגלה שרשם שלמעלה מהתורה — הוגה עי"ז כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש הנ"ל (ס"ב) ע' 168 ואילך.

* * *

ט. בהמשך להמוזכר לעיל (ס"ח) אודות אמירת פסוקי תורה קודם הקפות, ועד"ז אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות ושופרות — יש להוסיף ולהבהיר הענין שמביאים רא"י מן התורה, שאין זו הזכרה בעלמא שכך כתוב בתורה (דא"כ, מהו הצורך להזכיר זאת בכל שנה ושנה, בה בשעה שזוכרים זאת משנה שעברה כו'), אלא צריך לחוות ולחיות זאת ("איבערלעבן") כו"⁵⁰.

וע"ד הסיפור⁵¹ אודות המגיד ממעזריטש, שלאחרי שנעשה ממלא מקומו של הבעש"ט, נפגש פעם עם חבירו מהתקופה שלפני הגעתו אל הבעש"ט (שגם אז הי' מקובל וכו'), שתמה על כך שהמגיד מאריך ביותר בתפלה, בידעו שהוא מתמיד בלימודו וכו', ושאל אותו לפשר הדבר,

ועוד ענין בזה — הגילוי בעולם: בני" מצד עצמם הם למעלה מהעולם, כי, להיותם "חלק אלקה ממעל ממש" (תניא רפ"ב), אין להם שייכות לעולם. — בני" והעולם אינם "בני זוג"!!!... וכיון שהכוונה היא שבני" יפעלו דירה בתחתונים, שבשביל זה צריכים להתעסק עם ענינים גשמיים, כמו אכילה ושתי' וכו', זקוקים לממוצע דתורה — שיש לה שייכות לגדרי המדידה וההגבלה של העולם, אלא שהיא למעלה מהם, "ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים" — שע"ז יומשכו בני" בעולם, ויציפו ("פּאַרפּלייצן") את העולם כולו בענין של שמח"ת, עד ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

(49) וכמרומו גם בלשון הרגיל שיהודי "עולה לתורה" (ולא נגש או בא לתורה) — מלשון עלי'.

(50) חסר קצת (המו"ל).

(51) ראה סה"ש תר"ץ ריש ע' 132 הערה 2. וש"נ. וראה גם שיחת יום שמח"ת תשכ"ו סי"י (תו"מ חמ"ה ע' 121). וש"נ.

(46) סד"ה לעושה נפלאות דליל שמח"ת תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 54).

(47) ונעשו בבחי' נברא — אף שאין זה כמו כל שאר הנבראים, אלא כפי שבורא נעשה נברא, כמבואר בכ"מ, וגם בהמשך ר"ה תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 24. וראה הנסמן בתו"מ חכ"ד ס"ע 130).

(48) וע"ד שענין התשובה נפעל עי" התורה — שהרי ע"פ שכל, אי אפשר לתקן ענין בלתי-רצוי שנעשה בעבר, כיון שאדם הוא בעה"ב רק על ההוה והעתיד, אבל לא על העבר, ורק מצד התורה, להיותה למעלה מהגבלות הזמן (שעבר הוה ועתיד הם בשוה), בכחה לפעול בעלות לשנות גם את העבר (ראה גם תו"מ חני"ו ע' 70. וש"נ).

ותיירה מזה: גם ענין התשובה שלמעלה מהתורה — שלכן מועילה תשובה גם על ביטול תורה — מתגלה עי" התורה (ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'תח), שלכן אומרים בסליחות פסוקי תורה בנוגע לענין התשובה, כיון שגילוי כל הענינים הוא עי" התורה.

והוסיף, שאם סיבת האריכות היא בגלל שצריך לכוין כוונות האריז"ל, הרי גם הוא מכווין כוונות אלו, ואעפ"כ לא מתארכת תפלתו כל כך.

ובמענה לזה, שאל המגיד את חבריו אודות סיבת נסיעתו מזמן לזמן ל"יריד" בלייפציג לצורך פרנסתו (אף שהי' מתמיד גדול וכו'): לשם מה מבזבז משך זמן רב לצורך הנסיעה כו', בה בשעה שיכול להתבונן ולכוין כל פרטי הנסיעה, כל ה"אכסניות" ("קרעטשמעס") שעוברים בדרך וכו', עד שבאים ל"יריד" וחוזרים ממנו, שהתבוננות וכוונה זו תמשך לכל היותר משך שעות אחדות בלבד, וכך לא יצטרך לאבד זמן רב כ"כ מלימוד התורה? וכאשר החבר השיב, שכדי להשיג את ה"סחורה" לא די להתבונן ולכוין, אלא צריך לנסוע בעצמו וכו' — הסביר לו המגיד, שכך הוא בנוגע לכוונות האריז"ל בתפלה, שלא די בכוונה בלבד, אלא צריך להיות שם; לא מספיק לכוין אודות עולם היצירה, אלא צריך באמת להיות בעולם היצירה, ועד"ז בנוגע לשאר העולמות; וכדי להיות שם, יש צורך באריכות הזמן כו'.

ועד"ז בנוגע לפסוקים שמביאים ראי' מן התורה — שאין זו הזכרה בעלמא, אלא עי"ז פועלים להמשיך את הענינים ע"י התורה, כמבואר גם בד"ה בחכמה יבנה בית לרבינו הזקן⁵².

י. ובפרטיות — כמבואר בסד"ה לעושה נפלאות גדולות לבדו תש"ד⁵⁶ בנוגע לפסוקים "שאומרים קודם הקפות עם התורה", ש"מספרם י"ז (כמנין טוב), דאיין⁵³ טוב אלא תורה".

ומובן בפשטות שהצורך ביי"ז פסוקים הוא — לפי שכל פסוק מוסיף עוד ענין בטעם השמחה שאי אפשר לידע זאת משאר הפסוקים, כך, שאם יחסר פסוק אחד, אזי יחסר בשלימות השמחה; ורק לאחר שמסיימים כל י"ז הפסוקים, אזי נעשית שמחה גדולה ביותר, עד שיהודי אינו יכול להתאפק כו', ואינו מסתפק בניגון שמחה, אלא הוא מוכרח לצאת בריקוד!

ובנוגע לפירוש הפסוקים — הרי זה כמו בכל ענין בתורה שיש בו ששים ריבוא פירושים (כנגד ששים ריבוא בני"י) בכל א' מד' אופני הלימוד דפרד"ס שבתורה⁵⁴, אבל לכל לראש יש להתעכב על הפירוש הפשוט המובן לכל אחד מישראל, עד לדרגא התחתונה ביותר.

ויש לבאר עכ"פ הפסוק הראשון, שהוא התחלה ו"ראש" שכולל

(53) אבות פ"ו מ"ג.

(54) נסמן בלקו"ש ח"ז ע' 412.

(52) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' ריז

ואילך. וראה גם תו"מ חמ"א ע' 39. וש"נ.

את כל הפסוקים שלאחריו, וכן הפסוק האחרון, ש"הכל הולך אחר החיתום"⁵⁵, והרי "נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן"⁵⁶ (וההמשך בזה — מחר או מחרתיים⁵⁷).

יא. הפסוק הראשון הוא — "אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו"⁵⁸:

"אתה הראת לדעת" — פירושו, שהראו לכל אחד מישראל, ראי' במוחש ממש, ולא סתם ראי' מבלי לדעת מה שרואים, אלא "הראת לדעת", כמבואר בחסידות⁵⁹ ש"דעת" הוא מלשון הכרה כו'.

והידיעה היא — ש"הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו":

הוי' — פירושו הי' הוה ויהי' כאחד⁶⁰, שמחד גיסא, הרי זה בגדר של זמן, "הי' הוה ויהי'", ולאידך גיסא, הרי זה "כאחד", שזהו ענין נעלה יותר מאשר ענין שלמעלה מהזמן, כיון שיש כאן חיבור שני הפכים: זמן ולמעלה מהזמן ביחד, שזהו ענין שלמעלה לגמרי מגדר הבריאה (שהרי ענין שאינו בגדר הזמן כלל, יכול להיות גם בעולם, וכמו סברא שכלית (ולדוגמא — שמודה במקצת חייב שבועה וכופר הכל פטור משבועה⁶¹) שאין מקום לקשר אותה עם ענין של זמן (שהרי כל השומע יצחק לו⁶²), כיון שאינה בגדר הזמן כלל; משא"כ חיבור של זמן ולמעלה מהזמן ביחד, שהוא למעלה לגמרי מגדר הבריאה).

ואלקים — מלשון כח, כמו "ואת אילי הארץ לקח"⁶³ — פירושו בעל הכחות כו' (כמבואר בשו"ע⁶⁴), כחות לשון רבים (כשם שאלקים הוא לשון רבים⁶⁵), כיון שיש בעולם כו"כ כחות שמתלבשים בפנימיות בריבוי הנבראים שבעולם שעל כל אחד מהם נאמר "ויאמר אלקים יהי גו"⁶⁶, ובאופן של קדימה ואיחור, ולדוגמא: בריאת רקיע השמים — לאחר שנבראו אש ומים⁶⁷, ועד"ז בריאת האדם בסוף מעשה בראשית,

תניא שעהיוה"א פ"ז (פב, א). שו"ע אדה"ז אר"ח רס"ה.

61) ראה אנציק' תלמודית (כרך מ) ערך מודה במקצת בתחלתו (ע' נה ואילך). וש"ג.

62) ע"פ לשון התניא — שם פ"ט.

63) יחזקאל יז, יג.

64) אר"ח סוס"ה.

65) ראה גם פרש"י וירא כ, יג. וישלח

לה, ז.

66) בראשית א, ג. ועוד.

67) ראה פרש"י שם, ח.

55) ברכות יב, א.

56) ספר יצירה פ"א מ"ז.

57) ראה שיחת ש"פ בראשית — התוועדות ב' המשך לשמח"ת סט"ו ואילך (לקמן ע' 174 ואילך).

58) ואתחנן ד, לה. וראה גם שיחת יום שמח"ת תשכ"ז ס"ב (תו"מ חמ"ח ע' 153).

וש"ג.

59) ראה סה"מ עת"ר ע' קטו ואילך.

ועוד.

60) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.

"כדי שיכנס לסעודה מיד"⁶⁸. ועד שאפילו בתומ"צ כפי שנתלכשו בעולם נוגע ענין סדר, מדידה והגבלה, כמו בלימוד התורה, שישנו הסדר ד"בן חמש שנים למקרא, בן עשר שנים למשנה וכו"⁶⁹, ועוד לפני"ז, "כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מלמדו תורה צוה כו"⁷⁰, וכן במצוות, כמו מצות סוכה ונטילת ד' מינים, הקשורים עם גדרי והגבלות הזמן, מדות ושיעורים כו'.

וכיון ש"הוי" קאי על דרגת האלקות שלמעלה מהעולם ו"אלקים" קאי על דרגת האלקות שמתלבשת בעולם, הרי הם לכאורה ב' ענינים שונים ועד לענינים הפכיים זמ"ז.

אך עז"נ בכתוב שהאמת היא ש"הוי" הוא האלקים", כיון ש"אין עוד מלבדו":

אילו העולם הי' מציאות בפ"ע מלבד אלקות, אזי יש מקום לומר ש"הוי" (שלמעלה מהעולם) ו"אלקים" (שמתלבש בעולם) הם שני ענינים בפני עצמם; אבל כיון ש"אין עוד מלבדו", הרי מובן, ש"הוי" ו"אלקים" אינם שני ענינים בפני עצמם, אלא "הוי" הוא האלקים", כיון ששניהם אינם אלא בגלל ש"אין עוד מלבדו".

[וע"ד שמצינו בהתחלת פירוש רש"י על התורה המענה על טענת אומות העולם לישראל "ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים" — "כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו":

אילו היתה הארץ שייכת מלכתחילה לאומות העולם, אזי הי' מקום לטענתם לישראל "לסטים אתם"; אבל כיון ש"כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה כו",

— כפי שגם אומות העולם מודים בחשיבותה של התורה, והראי', שבשעה שצריכים לישבע אזי משביעים (גם) בתנ"ך (אלא שבגלל היותם עובדי ע"ז, מצרפים עוד דבר), בידעם שאי אפשר בלי תנ"ך, כיון ששקר אין לו רגלים⁷¹, אלא צריך שיהא בתחילה ענין של אמת —

ושייכותה של הארץ אליהם היא רק בגלל ש"הקב"ה .. ברצונו נתנה להם" — הרי מובן שכאשר "ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו", אינם יכולים לבוא בטענה כו', כיון שמצד עצמם אין להם בעלות כלל על הארץ.

71) של"ה קכב, א. הובא באוה"ת חנוכה (כרך ה) תתקטו, ב. תתקכד, א. בהעלותך ע' תיב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 4 הערה 33. וש"נ.

68) סנהדרין לח, א.

69) אבות ספ"ה.

70) ראה סוכה מב, א. ועוד.

ועד"ז בנדרו"ד, שכיון שהעולם אינו מציאות בפ"ע, אלא "אין עוד מלבדו", הרי מובן, ש"הוי" ו"אלקים" אינם שני ענינים בפני עצמם, אלא "הוי" הוא האלקים"].

וענין זה הי' באופן ש"אתה הראת לדעת" — כל אחד מישראל וכל בנ"י במעמד הר סיני (כמבואר בכוזרי⁷² שמאורע זה נמסר מאב לבנו כו' ע"י ששים ריבוא אנשים, ולא ע"י אחד או שנים ששייך שימציאו בעצמם כו'), שבו היו נוכחים גם הנשמות של כל בנ"י בכל הדורות⁷³, ולכל אחד מהם נאמר בלשון יחיד⁷⁴: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"⁷⁵ — "הוצאתיך", לשון עבר, ולכן גם בהוה ובעתיד עליך לקיים את רצונו של הקב"ה.

יב. ולאח"ז בא הפסוק השני וכל הפסוקים שלאח"ז, עד לפסוק האחרון (שהוא הקיצור וסך-הכל של הפסוקים שלפנ"ז) — "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"⁷⁶:

בפסוק זה מדובר אודות מעלתה של ירושלים — ע"ש יראה וע"ש שלם⁷⁷, שהו"ע שלימות היראה⁷⁸ — עיר דוד, עיר הבירה של ארץ ישראל, שנקראת גם בשם "ציון", מלשון סימן, שענינו של סימן — שעל ידו נעשה הדבר מובדל משאר הדברים, גם אם לולי זאת ה"ה דומים זל"ז (וזוהי המעלה בדבר שיש בו סימן, בנוגע למציאה וכיו"ב, שיכולים לדרוש דבר זה דוקא⁷⁹), ועד"ז בנוגע לארץ ישראל שהיא מובדלת מכל הארצות לפי שבה בחר הקב"ה.

והיינו, שכשם שהקב"ה בחר בבנ"י והבדילים מכל אומות העולם, כמ"ש⁸⁰ "והייתם לי סגולה מכל העמים", כך נתן להם ארץ מיוחדת שבחר בה והבדילה מכל הארצות — "ארץ טובה ורחבה"⁸¹, "זבת חלב ודבש"⁸², "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה וגו'"⁸¹, החל מ"ארץ" סתם — "שרצתה לעשות רצון קונה"⁸², כמאמר רז"ל⁸³ "כשברא העולם ..

77 ראה ב"ר פנ"ו, יו"ד. תוד"ה הר — תענית טז, א.

78 ראה לקו"ת דרושי ר"ה ס, ב. שה"ש ו, ג. ובכ"מ.

79 להעיר גם מסוכה מא, א.

80 יתרו יט, ה.

81 עקב יא, יב.

82 ב"ר פ"ה, ח.

83 תנחומא ראה ח. וראה מכילתא בשלח טו, יז.

72 הובא גם במכתב כ"ד סיון תשכ"ה (אג"ק מילואים). אג"ק חל"ג ע' קסא. וראה

גם אג"ק ח"א ס"ע ז ואילך. ח"י"ח ע' שצא. ע' תצא. תר"מ ח"ג ס"ע 365 ואילך. חכ"ה ס"ע 71 ואילך. ועוד.

73 פרדרי"א פמ"א. ועוד.

74 ראה יל"ש יתרו עה"פ (רמז רפו).

75 יתרו כ, ב.

76 ישע"י ב, ג. וראה גם לקו"ש חט"ו ע'

232 ואילך. וש"ג.

בחר בארץ ישראל .. ובחר לחלקו ישראל .. אמר הקב"ה יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי"; וכמודגש במיוחד בעמדנו בשנת הקהל שהיא מוצאי שנת השמיטה, שאז רואים במוחש שארץ ישראל מיוחדת ומצויינת מכל שאר הארצות בכך שיש בה דינים מיוחדים מצד קדושתה כו'.

וענין זה תלוי בכך ש"מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", היינו, שהנהגת בני"ה היא ע"פ תורה, דבר ה',

ולא רק בארץ ישראל, אלא בכל מקום שבו נמצא יהודי, גם במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין העמים"⁸⁴, עליו להתנהג ע"פ הוראת מרדכי היהודי ש"לא יכרע ולא ישתחוה"⁸⁵, ולידע ששייך ל"עם אחד" ש"דתיים שונות מכל עם"⁸⁴, והיינו, שבכל דבר שונים הם מאומות העולם, כפי שיודע גם ילד קטן שמשחק עם ילד גוי, שאסור לו לאכול אצלו, כיון שהוא צריך לאכול מאכל כשר דוקא, ועד"ז בנוגע לבגד, שצריך להזהר משעטנו, ועד"ז בנוגע לטיול בשבת, שצריך להזהר שלא לצאת מתחום שבת, וכיו"ב בנוגע לכל הענינים.

וכאשר מישהו חושב שצריך להתחשב בטענת המן "ישנו עם אחד וגו'"⁸⁴ ולבטלה ח"ו, אזי אומרים לו — שאדרבה: "לך כנוס את כל היהודים"⁸⁶ כדי להוסיף עוד ענין בתורה כו', ודוקא עי"ז מבטלים גזירת המן!

ודוקא כאשר ההנהגה היא ע"פ "תורה ודבר ה'", אזי יכולים לדרוש את "ציון" ו"ירושלים", ובאופן שתהי' יד ישראל על העליונה, ומתוך חיזוק בכל הקשור לבטחון אמיתי, כמ"ש⁸⁷ "ונתתי שלום בארץ ושכתם ואין מחריד".

וכל זה — מתוך שמחה אמיתית, כראוי ל"זמן שמחתנו", באופן ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"⁸⁸, וכפי שמסיימים: "כן תהי' לנו", ועד לקיום היעוד⁸⁹ "ואולך אתכם קוממיות".

(87) בחוקותי כו, ו.
(88) אסתר ח, טז.
(89) בחוקותי שם, יג.

(84) אסתר ג, ח.
(85) שם, ב.
(86) שם ד, טז.